

De schoonheid, de kracht en de wijsheid van wetenschap

Academische openingsrede 2018-2019 | BOZAR 25 september 2018

Excellenties,

Collega's van de VUB en van andere universiteiten en hogescholen,
van onze partners ook, ik verwelkom Ann Brusseeel, kersvers algemeen directeur van onze
associatiepartner de Erasmushogeschool Brussel, en mijn collega rector Yvon Englert van
onze zusteruniversiteit ULB

Dames en heren,

Beste alumni, jullie zijn met heel veel,
En uiteraard aller-, allerbeste studenten,

De Amerikaanse astrofysicus Carl Sagan zei het intens mooi aan het einde van het filmpje *The Pale Blue Dot* waarmee we daarnet begonnen zijn.

'It has been said that astronomy is a humbling and character-building experience. There is perhaps no better demonstration of the folly of human conceits than this distant image of our tiny world. To me, it underscores our responsibility to deal more kindly with one another, and to preserve and cherish the pale blue dot, the only home we've ever known.'

Dames en heren,

Deze aarde is inderdaad de enige thuis die we hebben in dit universum. Onze enige burens zijn de andere mensen, de dieren en de planten waarmee we de aarde delen.

Het feit dat het onze enige thuis is, geeft ons – mede uit eigenbelang - een grote verantwoordelijkheid.

Als we het hier verknoeien, is er geen alternatief.

Dan gaan we op in de duisternis die onze *pale blue dot* omringt. Geen mirakel en geen superheld om ons te redden. Het enige dat we hebben om de duisternis af te wenden, het enige... is de wetenschap. Wetenschap is, zoals de ondertitel van één van de boeken van Carl Sagan luidt, "*the candle in the dark*".

Maar net nu we ze meer dan ooit nodig hebben, staat de wetenschap onder druk.

Er is de druk van populistische leiders die wetenschappelijke inzichten die hen niet goed uitkomen, afdoen als *fake*.

De druk van religieuze leiders die zeggen dat er geen nieuwe kennis nodig is. Want alles wat we moeten weten staat in de heilige boeken.

Er zijn de economische machten en marktlogica's. Die willen alleen onderzoek dat nuttig is, wetenschap die winst oplevert.

Er zijn de media en vooral de sociale media. Ze doen de grenzen vervagen tussen waar en onwaar, tussen feit en verzinsel, tussen wetenschap en oplichterij.

En zo krijg je mensen die geen vaccinaties meer willen, die gaan aankloppen bij kwakzalvers.

En ja, er is de wetenschapper zelf, die als een *homo deus* uitzonderlijke krachten in beweging brengt. Maar die zich niet altijd bewust is van de maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheid die daarmee gepaard gaat.

Maar we hebben hoe dan ook de wetenschap nodig, vandaag meer dan ooit. En net nu ondermijnen we voortdurend de status van de wetenschap. De legitimiteit van de wetenschap. Dat is ironisch en tragisch tegelijk en vooral: heel zorgwekkend.

Daarom, dames en heren, wil ik hier vandaag een lans breken voor de wetenschap. Nogal wieses voor een universiteitsrector, zal u denken. Wel eigenlijk is dat niet zo: we praten veel te weinig over wetenschap. Over hoe belangrijk wetenschap wel niet is voor ons allemaal.

Daarnet hebben Ann Dooms, Jean Paul Van Bendegem en Herman Tournaye dat wél gedaan. In naam ook van alle andere VUB'ers die opstaan met wetenschap en gaan slapen met wetenschap, en ook soms wakker liggen van wetenschap.

De schoonheid, de kracht en de wijsheid van de wetenschap. Daar wil ik het graag met u over hebben. Aan de hand van drie recente boeken die me bijzonder getroffen hebben. Laten we beginnen met de schoonheid.

Voor de schoonheid van wetenschap doe ik een beroep op een biografie die Walter Isaacson heeft geschreven, niet over een *homo deus*, maar over een *homo universalis*, misschien wel dé *homo universalis*: *Leonardo da Vinci*.

Was Leonardo een kunstenaar die ook wetenschapper was of een wetenschapper die kunstenaar was? Voor hem had het geen belang.

Voor Da Vinci bestond er geen onderscheid tussen wetenschap en kunst. Zonder kennis van de wiskunde, de optica en het perspectief was er volgens hem geen schilderkunst.

Zonder kennis van de anatomie en de fysiologie geen beeldhouwkunst.

Wat Da Vinci in hoge mate belichaamde was een driedubbele gave:

Hij was voortdurend verwonderd.

Hij kon geconcentreerd observeren.

En hij had een grenzeloze verbeelding.

Verwondering, observatie, verbeelding. Ook voor wetenschappers zijn die drie essentieel.

(En nu wil ik tussendoor even iets aankondigen. We organiseren dit jaar opnieuw

Mindblowers. Dat is een bijzondere openingsles van het academiejaar die we vorig jaar voor het eerst hebben georganiseerd in de KVS. Het thema is nu de verbeelding. Meteen een eerbetoon aan het talent en de genialiteit van Da Vinci, en met hem alle kunstenaars-wetenschappers. Iedereen is welkom, op 8 oktober in de KVS.)

Dames en heren,

In 1472 kreeg Leonardo Da Vinci van Ludovico Sforza, de heerser van Milaan, de opdracht om een monument te ontwerpen ter ere van de militaire successen van zijn vader, Francesco Sforza.

Leonardo beloofde een ruitersstandbeeld met een steigerend paard.

Da Vinci hield van uitdagingen en dat steigerende paard was een uitdaging van formaat.

Da Vinci bereidde zich heel grondig voor. Door eerst en vooral lang en heel precies te observeren hoe paarden lopen, hoe ze bewegen, hoe ze hun hoofd houden, hoe ze de spieren spannen, hoe de aders zichtbaar worden.

Maar om dat te kunnen moest ie zich ook verdiepen in de anatomie van paarden. Door paardenlichamen te ontleden, te dissecteren, door precies te achterhalen hoe spieren bevestigd zijn en hoe ze werken. En van het een kwam het ander. Leonardo begon zich af te vragen hoe de mens in elkaar zit en dus begon hij meteen ook menselijke lichamen te ontleden.

En de vragen bleven komen. Want toen vroeg hij zich af hoe bloed in een lichaam circuleert.

En daarvoor moest hij zich dan weer verdiepen in de beweging van vloeistoffen, moest hij doorgronden hoe water kolkt en stroomt. En zo was hij bij de hydraulica terechtgekomen.

En terwijl hij daarmee bezig was, bedacht hij ineens hoe we watermolens zouden kunnen gebruiken om moerassen droog te leggen. En, als je dan toch aan de tekentafel zit, hoe een onderzeeboot zich door het water zou kunnen voortbewegen.

En zo verliepen zeven jaar. Ludovico Sforza werd steeds ongeduldiger en wanhopiger. Het ruitersstandbeeld? Dat kwam er nooit. Maar ook vandaag blijven we onder de indruk van de notaboeken van Leonardo, waarin we het verslag vinden van al dat onderzoek, van al die experimenten, van al dat pas verworven inzicht.

Op zoek naar het ideale ruitersstandbeeld, maakte Leonardo de eerste waarheidsgetrouwe afbeelding van de menselijke wervelkolom. Hij ontdekte dat het hart een dikke, holle spier is, die net als alle andere spieren door een slagader wordt gevoed. Hij beschreef de vier kamers van het hart en hoe de aortaklep werkt.

Nieuwsgierig naar hoe vloeistoffen stromen, verdiepte hij zich in de invloed van weerstand en viscositeit op de beweging van water en bedacht hij een prille versie van de vloeistofdynamica.

Meer dan drie eeuwen voordat andere wetenschappers de mechanica van een draaikolk hebben geformaliseerd, stelde Leonardo al proefondervindelijk vast dat het water in het midden van een draaikolk sneller beweegt dan aan de rand.

Isaacsons prachtige boek *Leonardo* wijst ons op de schoonheid van de *verwondering* en van de *observatie*. De schoonheid van de onophoudelijke zoektocht, van je verliezen in de flow van het onderzoek, en van daardoor soms heel andere dingen te vinden dan waar je oorspronkelijk dacht naar te zoeken.

Serendipity noemt men dat vandaag, en serendipiteit, zo geven vele wetenschappers toe, ligt aan de basis van vele belangrijke ontdekkingen: vinden wat je niet wist dat je zocht.

De schoonheid ook van de *onbevangenheid*. De schoonheid van de vragen van het kind, van je voor alles te interesseren en te willen weten hoe de dingen werken. Alle dingen.

De schoonheid van het *bewijs*. De schoonheid van het doorgronden en begrijpelijk maken van de complexiteit. En van die complexiteit te vatten in een zo eenvoudig mogelijke formulering, die inzicht geeft en die samenhang zichtbaar maakt. De kunst van de elegante, zo precies mogelijke formulering of modellering.

De schoonheid, ten slotte, van de *verbeelding*. Da Vinci's derde gave. Van de durf om, zoals de filosofe Hannah Arendt schreef, "te denken zonder reling". Daarmee bedoelt ze: durven denken en onderzoeken, wars van wat traditie of gezag je influisteren. Durven denken en onderzoeken wat nog niemand eerder deed.

Elke gedreven wetenschapper is een beetje een Leonardo of zou dat moeten zijn. We moeten de wetenschap koesteren en vrijwaren als een vrijplaats, een plek waar mensen

onbevangen en verwonderd mogen zijn. Waar de belangrijkste drijfveer eindeloze nieuwsgierigheid is.

Die vrijplaats staat onder druk, wanneer we wetenschappers bijna verplichten om bij onderzoeksaanvragen op voorhand in te vullen wat ze zullen vinden, wanneer en wat het economisch nut ervan zal zijn. Terwijl zuivere, onbevangen wetenschap de basis is van alle wetenschap. **Als we die vrijplaats ondergraven, wankelt het huis van de wetenschap.**

Dames en heren,

Van de schoonheid van de wetenschap naar de kracht van de wetenschap.

En daarvoor is mijn leidraad een tweede boek, namelijk Factfulness van Hans Rosling. Rosling is een Zweedse medicus en statisticus, u zal al wel iets van of over hem gelezen of gehoord hebben. Vorig jaar is hij overleden.

Rosling stelde op een bepaald moment vast dat zoveel hoopgevende data over de evolutie van de volksgezondheid wereldwijd, dat al die data, cijfers en grafieken geen impact leken te hebben. En waarom was dat? Omdat te veel cijfers mensen afschrikken en omdat ze niet aantrekkelijk waren weergegeven. Cijfers alleen bekliven niet.

En dat was meteen de geniale bijdrage van Hans Rosling: een totaal nieuwe manier om data te presenteren.

Met zijn zoon en schoondochter was hij de drijvende kracht achter, en zelf het gezicht van, *“The Gapfinder”*, dat is een website die data over de toestand van de wereld op een uitzonderlijk didactische, heldere en aantrekkelijke wijze toegankelijk maakt.

Maar Rosling was meer dan dat: hij was vooral een ontkrachter van gangbare mythes. En een pleitbezorger van een levenshouding van possibilisme, van de overtuiging dat we de wereld door kennis en wetenschap beter kunnen maken, en dat we ook al heel wat in die zin hebben verwezenlijkt. Possibilisme.

Er vallen immers veel succesverhalen te vertellen over de wereld van vandaag. In 1966 leefde de helft van de wereldbevolking in extreme armoede. De helft.

Vandaag is dat nog 9 procent of minder dan een op tien mensen. Nog altijd te veel, maar tegelijk een spectaculaire daling.

In de jongste 20 jaar zijn bijna alle kinderen ter wereld gevaccineerd tegen de belangrijkste ziekten.

Vandaag maken zes op de tien meisjes in de lage-inkomstlanden hun lager onderwijs af. Allemaal positieve evoluties. We leven met z'n allen langer, we zijn welvarender en gezonder geworden, we worden breder onderwezen, en dat geldt ook voor de armste landen.

En natuurlijk weten mensen als Rosling ook wel dat niet alle problemen opgelost zijn. Er zijn nog altijd landen die er slecht, te slecht, aan toe zijn.

Maar als we het enkel en alleen daarover hebben, dan lijkt het alsof het overal slecht gaat. En dan worden we moedeloos. En dat is onterecht.

Want we hebben de voorbije decennia problemen kunnen oplossen die voor het grootste deel van onze geschiedenis inherent aan het menselijk bestaan leken.

Dat probleemoplossend vermogen geeft moed en vertrouwen. Vanzelf zullen de dingen niet beter worden, maar we kunnen ze wel beter maken.

De boodschap van auteurs als Rosling is belangrijk, zeker voor wie de idealen van de Verlichting deelt. Zoals wij. De wereld gaat niet reddeloos ten onder, mensen kunnen leren van hun fouten en dat geeft hoop.

Ik citeer Hans Rosling:

“Als mensen ten onrechte geloven dat er niets verbetert, dan concluderen ze misschien dat niets van wat we hebben geprobeerd werkt. En dan verliezen ze hun geloof in maatregelen die echt werken”.

Wat vandaag onmogelijk lijkt, is dat morgen misschien niet meer. De mensheid gaat vooruit, omdat sommigen zich dingen voorstellen die anderen onhaalbaar, onmogelijk en utopisch lijken. Het terugbrengen tot onder de tien procent van het deel van de wereldbevolking dat in extreme armoede leeft, was nog niet zo lang geleden zo'n utopie. Vandaag is die utopie een realiteit geworden.

Dat is de kracht van wetenschap.

De kracht van het ontcrachten van vooroordelen, de kracht van data, de kracht van feiten, van het ontrafelen van mythes, van het ontcrachten van vooroordelen, van het weerleggen van de gevestigde maar ongefundeerde meningen.

De kracht van de heldere argumentatie, van het onderbouwd betoog, van de systematische methode, van de discipline om je niet te laten leiden of verleiden door belangen of door vooroordelen, de kracht ook van de neiging te weerstaan om je te laten leiden door wat wenselijk is, of politiek correct.

De kracht van de wetenschappelijke gemeenschap, van de cumulatieve kennisopbouw, van het samenwerken, over de grenzen van landen, disciplines en culturen heen, om samen te ontdekken hoe de dingen in elkaar zitten.

Als we vandaag langer leven, als we vandaag gezonder en welvarender zijn, dan hebben we dat in belangrijke mate te danken aan de kracht van de wetenschap.

Ik verwijs hier graag naar de kracht van grote onderzoeksprogramma's die het leven van zoveel mensen beter zullen maken: het kankeronderzoek en de immunotherapie, het ontrafelen van het menselijk gen, de exoskeletons – ja, vandaag laten wetenschappers mensen die verlamd zijn terug lopen en hebben daar geen mirakels voor nodig.

Ik hoorde onlangs televisiemaker Rob Vanoudenhoven op de radio, die vertelde wat een overweldigende ervaring het was toen zijn achttienjarige dochter Emma, die hij tot dan uitsluitend in een rolstoel had gekend, hem, staande gehouden door exoskeletons, voor het eerst op ooghoogte kon aankijken.

Ons team van de robotica ontwikkelt beenprothesen – cyberlegs - die veel performanter zijn dan de klassieke prothesen.

En ik zou nog zoveel voorbeelden kunnen geven, voorbeelden van de kracht van wetenschap.

En ten slotte is er de kracht om al die inzichten te delen met het brede publiek. Zoals Hans Rosling doet, maar ook zoveel collega's. En ik wil hier zeker een geweldig initiatief vernoemen, namelijk de Universiteit van Vlaanderen. De online colleges van Vlaamse wetenschappers van de deelnemende universiteiten zijn meer dan een miljoen keer bekeken. De podcast is de eerste week alleen al 25.000 keer gedownload. En dat is belangrijk. Want naar wetenschap gaat veel belastinggeld. De mensen moeten weten dat elke euro daarvan goed besteed is. En vooral: mensen blijken oprecht geïnteresseerd in wetenschap. Dat maatschappelijk draagvlak is essentieel. **Als we dat draagvlak ondergraven, wankelt het huis van de wetenschap.**

Dames en heren,

De zo net geroemde kracht van de wetenschap geeft hoop, ze sterkt ons in onze overtuiging dat we de wereld beter kunnen maken. Maar, “with great power comes great responsibility”.

En zo kom ik bij mijn derde pijler, de wijsheid van wetenschap.

Kan wetenschap de wereld echt redden? Of is de wetenschap net een duivelse kracht die bijdraagt aan de ondergang van de wereld?

Toen in de ochtend van 16 juli 1945, om 5 uur 29 minuten en 53 seconden precies, de kernfysicus Robert Oppenheimer in de woestijn van New Mexico, de detonatie zag van de eerste atoombom, zou hij uit de Bhagavad Gita de volgende woorden hebben geciteerd: *Nu ben ik de dood geworden, de vernietiger van de werelden.*

De krachten die wij mensen, wij wetenschappers, sindsdien hebben ontketend, zijn alleen maar groter geworden.

De Israëliische historicus Yuval Noah Harari stelt dat de mens een *homo deus* is geworden: een god gelijk. Zijn boek *Homo Deus*, de opvolger van *Sapiens*, is het derde en laatste werk waaruit ik hier inspiratie put.

We hebben technologieën in het leven geroepen, die ons in staat stellen dingen te doen die onze lichamelijke en intellectuele vermogens quasi oneindig vergroten. We zijn in staat, of zullen dat binnen afzienbare tijd zijn, om zo goed als alle ziekten uit te roeien. We zijn in staat de menselijke levensverwachting voortdurend te doen stijgen.

Met artificiële intelligentie zijn we tot steeds meer effectieve en efficiënte beslissingen en leerprocessen in staat. Algoritmes kunnen perfect voorspellen wat we graag eten, welke muziek we liefst horen en wanneer, wat het volgende boek is dat we willen lezen, wat onze politieke voorkeuren zijn, welke gezondheidsrisico's we lopen, wat voor ons de beste studiekeuze en het meest geschikte carrièrepad is. Zelfrijdende wagens en zelfregulerende verkeerssystemen staan nu in hun kinderschoenen, maar zullen morgen de files oplossen. Fantastisch allemaal.

Maar is alles wat artificiële intelligentie mogelijk maakt, vanuit maatschappelijk en humanistisch oogpunt ook wenselijk? Zullen we artificiële intelligentie inzetten om de sustainable development goals te realiseren. Of gaan we ze louter gebruiken voor snellere

en gedachteloze consumptie en voor instant bevrediging? Gaan we voor de dopamine gestuurde korte termijn, of voor de duurzame lange termijn?

Onze manier van denken, onze levensbeschouwingen, morele stelsels en ideologieën, ze zijn niet voldoende mee geëvolueerd met de kracht en de acceleratie van de wetenschap. We maakten systemen die ons beter kennen dan we dat zelf doen, die beter kunnen redeneren en beslissen dan wij ooit zullen kunnen. Die beter kunnen schaken. We vertrouwen ons leven en ons lot toe aan algoritmen. De meesten van ons beseffen amper wat die algoritmen doen en wat ze kunnen. Hoe gaan we met die veranderingen om?

Dus: wetenschap is niet alleen kracht en schoonheid. In wetenschap zit ook de roep naar wijsheid om met dat alles om te gaan. De wijsheid om je bewust te zijn van je kracht, van wat je kunt en niet kunt, van wat de gevolgen van je handelingen zijn, van wat wenselijk is en wat niet.

Wijsheid houdt soms matiging in en zin voor proportionaliteit en nuance.

De wijsheid om het hoofd koel te houden en zorgvuldig te observeren en analyseren, ook wanneer anderen heel luid hun grote gelijk uitschreeuwen.

De wijsheid om niets voetstoots aan te nemen, om je niet te laten leiden door gezag of positie, om alles en iedereen –en zeker en vooral ook jezelf - regelmatig in vraag te stellen.

De wijsheid om feiten en de kracht van argumenten oneindig veel belangrijker te vinden dan namen, graden, hoedanigheden, titels of financiers.

De wijsheid vooral ook om altijd weer te beseffen waarom je het eigenlijk doet: om de samenleving en de wereld een beetje beter te maken. En ja, ook mooier te maken.

En die wijsheid moeten we goed bewaken in een omgeving waar de financiering in volle evolutie is. We hebben een manier van alloceren, van verdelen van middelen bedacht, waarbij output- en performantie-indicatoren een doorslaggevende rol hebben gekregen. Dat systeem heeft goede kanten. We zijn ons nu meer bewust van het belang van productiviteit. Maar het heeft ons ook kwetsbaar gemaakt. Niet zozeer voor de heel uitzonderlijke gevallen van wetenschapsfraude, of voor zogeheten rooftijdschriften die tegen betaling neppublicaties aanbieden. Wel voor de verleiding van grote geldstromen. We moeten ons zorgen maken als de vraag over de wenselijkheid of het moreel gehalte van bepaalde onderzoeksprojecten of samenwerkingen, meteen een tegenvraag uitlokt. Namelijk: "Weet je wel hoeveel geld dit binnenbrengt?".

We moeten de volgende jaren dus meer aandacht besteden aan de ethiek van wetenschapsbeoefening. Praktische aspecten – zoals de problematiek van dual use, van proefdieren, van het Nagoyaprotocol – maar vooral ook fundamentele kwesties. Welk soort onderzoek doet er vandaag werkelijk toe?

Ik maak er geen geheim van dat ik voor een grotere samenballing van krachten ben, gefocust op de “grand challenges”. En dan heb ik het over de zeventien *Global Goals for Sustainable Development* die de Verenigde Naties in 2015 formuleerden.

Ik ben er van overtuigd dat we hier, door een interdisciplinaire krachtenbundeling, zowel in onderwijs als in onderzoek, een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Tijdens mijn bezoeken aan de vakgroepen en onderzoeksgroepen heb ik hiervan zoveel hoopgevende staaltjes kunnen bewonderen.

Ik ijver ervoor dat we rond data science tot een gezamenlijke inspanning kunnen komen. We hebben zoveel expertise in huis, in bijna alle faculteiten. We kunnen hier prat gaan op pionierswerk. Het zou uitermate jammer zijn, mochten we er niet in slagen om de krachten te bundelen.

Het onderwijs en het onderzoek van de eenentwintigste eeuw zullen excellent in de diepte en relevant in de breedte moeten zijn. Fundamenteel, strategisch, toegepast en translatie-onderzoek, ze zijn onlosmakelijk verbonden.

En daarbij mogen we nooit vergeten dat we geen universiteit kunnen zijn of willen zijn als een andere. Ons onderwijs, ons onderzoek en onze maatschappelijke dienstverlening gaan uit van een radicaal humanisme. Vrijheid, gelijkheid en verbondenheid met de samenleving zijn de bouwstenen van ons universitaire project. Dat betekent dat we ook altijd zo wijs moeten zijn, om ons af te vragen waarom we doen wat we doen en of wat we doen wel in overeenstemming is met de waarden die we zo belangrijk vinden. **Als we die waarden ondergraven, wankelt het huis van de wetenschap.**

Uiteindelijk leidt de wijsheid terug tot schoonheid. Niet voor niets is het adagium van het Princeton Institute for Advanced Studies: ‘Truth and Beauty’. Ik citeer instemmend Robert Dijkgraaf, de Nederlandse wiskundige en fysicus die aan het hoofd ervan staat, hij zit in het bureau van Einstein. Dijkgraaf zegt: “Ik denk dat schoonheid, gedefinieerd als een diep esthetisch gevoel, een kompas is waarop veel grote wetenschappers varen. Waarheid is een proces, schoonheid een soort intuïtieve richtingaanwijzer.”

Dames en heren,

Ik kom tot het slot van deze openingsrede.

Carl Sagan draagt ons op om ons bewust te zijn van de nietigheid en kwetsbaarheid van onze planeet en er goed zorg voor te dragen. Die woorden zijn vandaag nog belangrijker en dringender dan toen hij ze destijds in 1994 schreef.

Gegeven de toestand van onze planeet en onze samenleving kunnen we ons geen onverschilligheid meer veroorloven. Met deze wereld moeten we het doen, een andere is er vooralsnog niet.

Mijn favoriete filosofe Hannah Arendt drukt dat uit met de gedachte van de “amor mundi”, de liefde voor de wereld.

Liefde voor de wereld of amor mundi betekent dat we ons verantwoordelijk voelen voor andere mensen en voor alles dat leeft. Liefde voor de wereld gaat over de zorg om de pluraliteit, de bereidheid om samen te leven met andersdenkenden en vreemden met wie we de wereld delen. Liefde voor de wereld betekent betrokkenheid op de toekomst: ze geldt niet alleen voor de tijdgenoten, maar ook, en zelfs vooral, voor wie na ons komt, voor onze zonen en dochters, voor onze kleindochters en kleinzonen.

Amor mundi is de liefde en de zorg voor alles wat klein en kwetsbaar is, want zoals *The Pale Blue Dot* ons leert: ook wij mensen zijn, ondanks onze wonderlijke verwezenlijkingen, als het erop aankomt klein en kwetsbaar. Nietsbetekenend in dit uitdijend universum.

Ik werd het voorbije academiejaar een aantal keer geconfronteerd met bijzonder pijnlijke menselijke drama's, en jammer genoeg ook met jonge mensen die ervoor kozen uit het leven te stappen.

Uiteraard kan ik niet doorgronden wat deze, stuk voor stuk mooie en getalenteerde jongeren, tot die beslissing bewoog.

Maar het heeft mij, zowel als vele collega's, wel heel erg geraakt en ik ben me daardoor meer bewust geworden van de grote druk van alle kanten die deze jongeren voelen. Ze leggen de lat voor zichzelf vaak onvoorstelbaar hoog en als samenleving slagen we er niet in ze daarbij goed te begeleiden en te omkaderen.

Ik wil samen met de hele universitaire gemeenschap bekijken hoe we dat beter kunnen doen. In ons Algemeen Strategisch Plan 2030 spraken we de ambitie uit een warme organisatie te zijn. Daar zullen we samen nog meer werk van moeten maken.

Een universiteit is een gemeenschap. We delen met elkaar lief en leed. We laten mensen niet achter als ze het moeilijk hebben. We zijn verheugd als anderen fijne of bijzondere dingen realiseren of meemaken en we bieden steun als anderen tegenslagen te verwerken krijgen. We gedenken diegenen die ons zijn ontvallen.

Ik wil bijvoorbeeld dat er op onze campussen een herdenkingsplek komt. Waar we kunnen samenkomen als we moeten omgaan met verdriet en, waar we, als we er voorbijlopen, even terugdenken aan diegenen die er niet meer zijn: studenten, oud-studenten, collega's.

Ook dat is amor mundi. Ook dat is liefde voor de wereld. Ook dat is liefde voor elkaar.

Dames en heren,

Ik hield een pleidooi voor de schoonheid, kracht en wijsheid van de wetenschap. Ik deed en ik doe dat niet vrijblijvend. Net nu we de wetenschap meer dan ooit nodig hebben om het overleven van de planeet te verzekeren, staat de wetenschap onder druk en wordt de legitimiteit ervan in vraag gesteld.

En toch zal het van die wetenschap en van ons universiteiten en van de VUB in het bijzonder moeten komen. Op mirakelen of op superhelden die ons komen redden, moeten we niet rekenen. Het enige dat wij mensen hebben om de duisternis af te wenden, is de amor mundi en de wetenschap. De schoonheid, de kracht en de wijsheid van wetenschap. Wetenschap als *the candle in the dark*, als de kaars in het donker.

Voor de VUB betekent dit, meer dan ooit: scientia vincere tenebras.

Het huis van de wetenschap mag niet wankelen. Het huis van de wetenschap zal niet wankelen. Ik dank u.